

ANIMAL WELFARE ISSUES FOR THE FIFTH ASSEMBLY

www.PoliticalAnimal.org.uk/Wales

Cover photo: Joe Murphy/RSPCA Photolibrary

RSPCA Cymru

6, Cae Gwydd, Greenmeadow Springs Business Park, Cardiff CF15 7AB
www.rspca.org.uk/wales www.politicalanimal.org.uk/wales

---

 facebook.com/RSPCA [@RSPCAcymru](https://twitter.com/RSPCAcymru)

The RSPCA helps animals in England and Wales. Registered charity no: 219099
The RSPCA only exists with the support of public donations

February 2015

Printed upon 100% recycled materials
using environmentally friendly processes

Foreword

STEVE CARTER, RSPCA CYMRU

RSPCA Cymru prides itself on its relationship with all external stakeholders, including representatives from across the political spectrum.

Since our inception, we have worked in tandem with the aim of improving animal welfare standards across Wales. RSPCA Cymru remains committed to working with all major political parties in Wales to develop and further ideas which will build upon this work.

Many animal welfare developments in Wales in recent years provide a great source of pride. However, there is much work to do to ensure animals - whether they be companion, farm or wildlife - are treated with the care and respect they deserve.

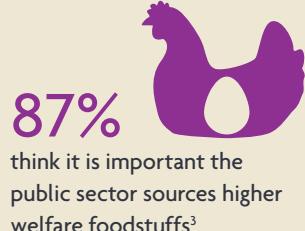
Whilst no means exhaustive, this document aims to outline some of the key issues Wales' political parties should consider as they prepare to spell out to the people of Wales their plans for the country beyond 2016.

As Wales' maturing democracy enters its next chapter, it is hoped this document inspires ambitious proposals from our political parties concerning a topic so, so important to so many.

A handwritten signature in black ink, appearing to read "Steve Carter". The signature is fluid and cursive, with a distinct flourish at the end.

Taster Facts

1 in 66
people phone the RSPCA annually in Wales⁷

Many politicians in Wales have identified animal welfare as the issue they hear most about from constituents⁸

¹ Welsh Government's National Survey for Wales, 2009/2010, Chapter 12 – Pet Ownership

² These figures are from YouGov Plc. Total sample size was 1,001 Welsh adults (aged 18+). Fieldwork was undertaken between 4th - 8th September 2014. The survey was carried out online. The figures have been weighted and are representative of all Welsh adults (aged 18+)

³ Ibid

⁴ RSPCA data - please see www.PoliticalAnimal.org.uk/Wales

⁵ Written Assembly Question - WAQ66377, February 2014. This outlined estimates which state the number of fox snares set in Wales are at a maximum in March at 51,641

⁶ Welsh Government - Statistics for Wales, Farming Facts and Figures, Wales 2016

⁷ RSPCA data - please see www.PoliticalAnimal.org.uk/Wales

⁸ For example - @SimonThomasAC tweet - "This year I have had more emails about dog breeding than anything else. Today I will be voting for WG's Regulations to improve animal welfare", December 9 2014

Introduction

The 2016 National Assembly for Wales election offers an important and unique opportunity for political parties in Wales to outline their proposals for improving the health and welfare of animals across the country.

Following the 2011 referendum on extending the Assembly's law-making powers, 2016 will be the first full election campaign in which animal welfare - aside from hunting and animal experimentation - has been a fully devolved matter.

To this end, the spotlight will be on Wales' political parties to develop innovative solutions which could enhance Wales' strong reputation for animal welfare.

Wales is a nation of animal lovers - and 43 percent of households own at least one animal⁹, whilst the nation boasts a rich agricultural history. Notably, ownership of companion animals is higher in Wales than in the UK as a whole¹⁰.

As such, animal welfare is exceptionally high up the public's consciousness in Wales. It is natural to expect that many voters will closely study the approach of Wales' political parties before deciding how to vote.

Indeed, issues related to animals and their welfare are regularly highlighted as one of the most common to appear in the post bag of politicians in Wales. In December 2014, one Assembly Member publicly declared that they'd received more emails about dog breeding than any other issue that year¹¹.

Since the onset of devolution, Wales has made key strides concerning animal welfare. From becoming the UK's first nation to ban the use of electronic shock collars on dogs and cats, to the introduction of legislation aimed at tackling fly-grazed and abandoned horses; to tightening regulations concerning puppy breeding, there is much to celebrate.

However, there is considerable work to do to further change law and policy aimed at improving the lives of animals in Wales. With the 2016 election fast approaching, it is hoped this document offers a clear vision as to the steps decision-makers can take during the Fifth Assembly to meet this challenge.

For in-depth briefings on the issues contained within this document, and other matters pertaining to animal welfare, please visit PoliticalAnimal.org.uk/Wales.

⁹ Welsh Government's National Survey for Wales, 2009/2010, Chapter 12 – Pet Ownership

¹⁰ Pet Food Manufacturers' Association - Regional Pet Population Survey

¹¹ @SimonThomasAC tweet - "This year I have had more emails about dog breeding than anything else Today I will be voting for WG's Regulations to improve animal welfare", December 9 2014

Five Key Asks

END NON-STUN SLAUGHTER

Exemptions for certain communities allow for some farm animals in Wales to be slaughtered without prior stunning. Scientific opinion suggests non-stun slaughter compromises animal welfare. The next Welsh Government should prevent this; ending current exemptions and thus improving slaughterhouse welfare.

REGULATION OF SANCTUARIES

Large numbers of animals in Wales are based in 'sanctuaries', and - whilst many provide a hugely valuable service - there is no regulation governing such establishments. A licensing scheme could help ensure standards at sanctuaries across Wales, offering vital protection to animals and assurances to the public.

A NEW WILDLIFE ACT

A significant review, update and consolidation of the multitude of wildlife legislation in Wales is required. A commitment to introduce a new Wildlife Act could lead to better protection for Wales' wild animals and ensure the law is fit for purpose and enforceable.

REVIEW PUBLIC SECTOR BUYING STANDARDS

The public sector procures huge amounts of food - and should set an example by sourcing higher welfare produce. The Welsh Government should make this a requirement within its contracts, and provide guidance to Local Authorities concerning the benefits of procuring higher welfare produce.

EFFECTIVE ENFORCEMENT

Across Wales, there is a postcode lottery concerning the provision and enforcement of services impacting upon animal welfare. Many agencies face an increasingly difficult financial situation, and key services have been cut. The Welsh Government should undertake a wholesale review concerning the ability of Local Authorities and other agencies to enforce legislation that impacts upon the welfare of animals.

Companion Animals

Data from the Welsh Government suggests 43 percent of households in Wales own at least one animal. Additionally, statistics indicate pet ownership is higher in Wales than across the UK¹²; with 35 percent of households owning at least one dog, and 21 percent owning at least one cat¹³.

The Welsh Government has made great strides in recent years concerning the welfare of companion animals; with Wales the first UK nation to ban the use of electronic shock collars for cats and dogs, and with new regulations governing the breeding of puppies now in place.

Additionally, the Welsh Government's Code of Practice for cats, dogs, equines and rabbits provide important benchmarks for animal care; and are often used as evidence by the RSPCA's Inspectorate when bringing prosecutions against those suspected of animal welfare offences.

However, much work remains to be done to promote responsible pet ownership, tackle the oversupply of companion animals in Wales and prevent animal cruelty.

ENFORCEMENT

A small number of animal welfare laws in Wales place a statutory requirement on Local Authorities to act. Increasingly, standards and service levels across Wales

vary considerably; creating a postcode lottery of provision. Enabling laws often come with no new resources for Local Authorities, and financial constraints faced by many Councils risk undermining local animal welfare. The future Welsh Government should review the capacity, resources and expertise of local government to enforce key legislation which impacts upon animal welfare; considering the need for increasing statutory onus and providing detailed guidance where necessary.

ACTION ON CAT BREEDING

The recent introduction of new dog breeding regulations was positive, but significant work remains to be done to improve companion animal breeding standards in Wales. Much concern has centered on the breeding of felines; and CAWES identified 347 cat breeders in Wales as of 2010/2011¹⁴, yet no specific standards govern their practice. The Welsh Government should explore the need to introduce regulations covering the breeding of cats, and other companion animals where necessary, to ensure standards within the sector.

Photo: Joe Murphy/RSPCA Photolibrary

¹² Welsh Government's National Survey for Wales, 2009/2010, Chapter 12 – Pet Ownership

¹³ Pet Food Manufacturers' Association - Regional Pet Population Survey

¹⁴ Companion Animal Welfare Enhancement Scheme - Special Project: Cat Breeding

PROTECT SHOCK COLLAR BAN

It should be a source of great pride that, in 2010, Wales became the first, and remains only, UK nation to introduce a ban on the use of electronic collars for cats and dogs - and its retention is vital. RSPCA Cymru is deeply concerned by calls to water down the law by removing the ban on electronic collars linked with invisible boundary fencing¹⁵. These systems have a number of welfare and behavioural implications; and evidence has not been presented to suggest legislative change would provide a net benefit to the welfare of animals. The Welsh Government could also establish a forum of major retailers, aimed at reducing instances of shock collars being purchased in Wales in ignorance of the law.

UPDATE LEGISLATION ON SELLING ANIMALS

Wales has an overpopulation of companion animals - and laws related to selling animals are outdated and incompatible with modern trends. The Pet Animals Act (1951), for example, is over six decades old. RSPCA estimates indicate approximately one third of all animal sales are believed to be online - which is essentially an unregulated sales outlet. The future Welsh Government should undertake a wholesale review of legislation surrounding the dealing, trading and selling of animals; including a key focus of the regulation of animals sold online.

REGULATE GREYHOUND RACING

There is one independent 'flapping' greyhound racing track operating in Wales¹⁶. Unlike in England, no additional legal protection is afforded to racing greyhounds in Wales. Rules in England include the attendance of a vet at races, kennelling requirements for dogs and record-keeping¹⁷. Whilst this situation is far from ideal, that greyhound racing takes place in Wales without any of these conditions remains a huge cause for concern.

Photo: Andrew Forsyth/RSPCA Photolibrary

¹⁵ National Assembly for Wales Petition, P-04-445 - 'Save our Welsh Cats & Dogs From Death on the Roads'

¹⁶ Valley Greyhound Stadium in Ystrad Mynach, Hengoed is understood to be the only surviving 'flapping track' in Wales

¹⁷ The Welfare of Racing Greyhounds Regulations 2010

INTRODUCE AN ANNUAL DOG REGISTRATION SCHEME

The introduction of compulsory microchipping of all dogs in Wales is a positive step - allowing dogs to be more effectively traced back to their owners, and boosting the chances of tracking down those responsible for animal cruelty and unscrupulous breeding practices. However, to more effectively tackle dog related issues, the Welsh Government could go further with the introduction of an Annual Dog Registration Scheme for Wales. This would improve the culture of dog ownership; increasing the link between an owner and their pet; and ensuring they contribute to costs associated with dogs. Any such scheme should be self-funding. A registration scheme is supported by 82 percent of the Welsh public¹⁸, and 23 European countries have such a system in operation¹⁹.

TACKLING WALES' EQUINE CRISIS

In 2014, Wales took a hugely important step in relation to equine welfare by introducing new laws aimed at tackling fly-grazing and abandonment; acting as a key deterrent to culprits and penalising irresponsible equine ownership. However, significant challenges remain as Wales continues to face an equine crisis. Increasing public understanding of the crisis, reducing instances of tethering and regulating livery yards to ensure standards should be considered by the

Photo: Joe Murphy/RSPCA Photolibrary

future Welsh Government. Additionally, the Welsh Government should seek to introduce a lead official on developing an equine-focused public awareness campaign; and support targeted schemes aimed at improving equine welfare within deprived communities.

PREVENTATIVE FOCUS ON DOG CONTROL

The Welsh Government's decision to drop the Control of Dogs (Wales) Bill in favour of the UK's Anti-Social Behaviour Crime & Policing Act remains a source of disappointment, but the possibility to examine legislative gaps remains. The future focus on education and awareness is key for owners to ensure dog control issues can be prevented.

¹⁸ These figures are from YouGov Plc. Total sample size was 1,015 Welsh adults. Fieldwork was undertaken between 19–21 September 2012. The survey was carried out online. The figures have been weighted and are representative of all Welsh adults (aged 18+).

¹⁹ Hansard, 26 November 2014

Farm Animals

The RSPCA's work on farm animal welfare is sometimes overlooked as companion animal issues often dominate headlines; however, this is a hugely significant area of work for the Society.

With millions of farm animals based in Wales, steps to protect their welfare should be a key consideration for the Welsh Government. As of 2013, there are some 9.5million sheep and lambs, 8.7million poultry, 1.1million cattle and 25,000 pigs across Wales²⁰.

END NON-STUN SLAUGHTER

Current law in Wales requires animals to be stunned before slaughter, but exemptions exist for certain communities. Despite this, expert opinion indicates that the practice of non-stun slaughter compromises animal welfare, causing suffering to the animals involved. Farm animals slaughtered by this method can experience very significant pain and distress. The Farm Animal Welfare

Committee has stated that "slaughter without pre-stunning is unacceptable"²¹.

Non-stun slaughter is prohibited under European law, but member states have the option to provide exemptions for the Shechita (Jewish) and Halal (Muslim) methods of slaughter. In Wales, exemptions exist under the Welfare of Animals at the Time of Killing (Wales) Regulations 2014. With the aim of protecting farm animals equally at the point of slaughter, the future Welsh Government must end these exemptions.

When performed correctly, stunning causes an animal to lose consciousness until death supervenes, thus rendering the animal insensible to pain during the slaughter process. Of the millions of farm animals slaughtered in Wales each year, the vast majority will be stunned before slaughter. It should also be noted that an estimated 88 percent of animals slaughtered via the Halal method in Great Britain are stunned before slaughter²².

RSPCA Cymru has witnessed a groundswell of public opinion in support of ending the exemptions currently in existence. Backed by the British Veterinary Association (BVA), RSPCA Cymru's petition urging the Welsh Government to act has attracted thousands of signatures from people in Wales; and polling suggests 80 percent favour the move²³.

²⁰ Welsh Government - Statistics for Wales, Farming Facts and Figures, Wales 2016

²¹ FAWC Report: 'Welfare of farmed animals at slaughter or killing', 2003

²² Food Standards Agency (2012) - Results of the 2011 FSA Animal Welfare survey in Great Britain

²³ These figures are from YouGov Plc. Total sample size was 1,001 Welsh adults (aged 18+). Fieldwork was undertaken between 4th - 8th September 2014. The survey was carried out online. The figures have been weighted and are representative of all Welsh adults (aged 18+)

MANDATORY CCTV IN ABATTOIRS

As sentient beings, efforts must be made to ensure the millions of farm animals slaughtered in Wales each year have the most painless and humane end to their lives as possible. Unfortunately, from time to time, evidence comes to light which has pointed to the ill-treatment of animals within the slaughterhouse environment. We support the introduction of CCTV systems in all Welsh abattoirs. This is a cost-effective and practical measure, which will increase consumer confidence in Welsh produce. It will offer protection to abattoir staff, act as a practical training tool and, crucially, help ensure welfare standards are met. Estimates from the FSA suggest each system would cost approximately £2,000 to introduce. 82 percent of the public in Wales support its introduction²⁴ in Wales' 23 abattoirs²⁵.

FOOD ASSURANCE FOR CONSUMERS

Increasingly, consumers want detailed information concerning how their food has been produced. Many people consciously tailor their shopping habits with the aim of buying higher welfare products - and 74 percent recognise at least one of the four labelling schemes in Wales which self-define as providing higher welfare food²⁶. Better labelling is vital to ensure people have the information they need to make an informed choice, and can purchase food that meets the welfare standards they desire. RSPCA Cymru believes 'Method of Production' labelling should be introduced for all meat, fish and dairy products; including - in the absence of a ban on the practice - where an animal has been slaughtered without prior stunning. We also believe the Welsh Government's Action Plan for the Food & Drink Industry should include a greater focus on the role of labelling, encouraging producers to provide better information for consumers, and outlining the importance of providing the public with information.

Photo: Andrew Forsyth/RSPCA Photolibrary

Photo: Joe Murphy/RSPCA Photolibrary

REVIEW PUBLIC SECTOR FOOD PROCUREMENT

The public sector spends around £70million on food each year²⁷ - with local government food procurement accounting for over half of that spending²⁸. Nearly 9 out of 10 people believe public sector organisations should get animal sourced foods that are labelled to indicate higher standards of animal welfare²⁹. The future Welsh Government should seek to mirror the National Assembly for Wales by ensuring higher welfare products are a requirement within its contracts. Additionally, guidance should be issued to Local Authorities outlining the benefits of procuring higher welfare produce for staff and services.

ACTION ON LIVE TRANSPORT

The future Welsh Government should deliver a strong message by placing a greater emphasis on supporting the market for 'on the hook, not hoof', including through backing of local abattoirs, which will create additional markets for exporting Welsh meat. They must also act as a strong voice within the UK and European Union to push for a maximum eight-hour journey time for animals travelling for further fattening and slaughter.

Photo: Andrew Forsyth/RSPCA Photolibrary

²⁷ National Assembly for Wales - Sustainable Public Sector Food Procurement, October 2012

²⁸ Welsh Government - Procurement Route Planner website, accessed 14 January 2015

²⁹ 87 percent support this. These figures are from YouGov Plc. Total sample size was 1,001 Welsh adults (aged 18+). Fieldwork was undertaken between 4th - 8th September 2014. The survey was carried out online. The figures have been weighted and are representative of all Welsh adults (aged 18+)

Wildlife

A series of issues impact upon the welfare of wild, or non-domesticated, animals in Wales. These include wild animals kept as pets, wild animals used in performance, human-wildlife conflict, cruelty to free-living wildlife, management, control and culling of wildlife, non-native species, the rescue and rehabilitation of wildlife and wildlife trade. Additionally, the RSPCA investigates and tackles incidences of wildlife crime across Wales.

It is vital that wildlife welfare is a key priority for any future Welsh Government, and significant work is necessary in Wales to better protect the welfare of wildlife, ensure an up-to-date legislative framework and enhance the public's understanding of this key issue.

BAN THE USE OF WILD ANIMALS IN CIRCUSES

Wild animals continue to face the prospect of life within a circus environment when travelling in Wales. Scientific evidence demonstrates that life within a travelling circus is likely to have harmful effects on animal welfare. Circuses are unsuitable and unable to meet the sizable and complex living conditions that wild animals require. Regular transport, cramped housing, forced training and an unnatural environment often prove an unavoidable reality for wild animals based within a circus setting.

Public opinion in Wales has shown to be in favour of a ban on the use of wild animals in circuses³⁰; and a majority of Local Authorities have issued a ban on the land which they control.

Photo: RSPCA Photolibrary

The Welsh Government has acknowledged public support which exists for a ban and the need for appropriate action. Thus far, however, they have expressed a willingness for the UK Government to legislate on Wales' behalf on this issue³¹. Given the Welsh Government's acknowledgment to the merit of a ban, and in the absence of Westminster action, the future Welsh Government must ensure that Wales joins the host of countries across the world that have acted to end the practice of wild animals performing in circuses.

³⁰ 61 per cent of those polled support a ban on the use of wild/non-domesticated animals performing in circuses. These figures are from YouGov Plc. Total sample size was 1,001 Welsh adults (aged 18+). Fieldwork was undertaken between 4th - 8th September 2014. The survey was carried out online. The figures have been weighted and are representative of all Welsh adults (aged 18+)

³¹ Written Assembly Question, WAQ64896, 19 June 2013

Photo: Mark Fairhurst/RSPCA Photolibrary

AN END TO PRIMATES BEING KEPT AS PETS

RSPCA Cymru is opposed to the keeping of primates as pets - and believes the introduction of a strict legal restriction on who is permitted to keep and sell primates is long overdue.

As highly intelligent animals, it is a concern that the complex needs of primates continue to not be met within domestic environments and public places in Wales.

It is also essential that any form of restricted ownership must be supported by a Code of Practice – such as the one introduced in England in 2010 – that promotes high levels of care. The on-going absence of such a Code in Wales is a further cause for concern.

NEW WILDLIFE ACT FOR WALES

There is a multitude of legislation in Wales governing naturally-occurring wildlife; and much of this law is fractured and outdated. This creates issues with regards to enforcement, and hinders public understanding as to their responsibilities concerning Wales' wildlife.

The Association of Chief Police Officers and other bodies have acknowledged the enforcement issues caused by the existing framework³²; whilst the Law Commission has described the current landscape as "out of date, confused and often contradictory"³³.

RSPCA Cymru believes any future Welsh Government should commit to consolidating existing wildlife legislation into an accessible, updated Wildlife Act.

BETTER SNARING CONTROLS

Presently, free-running snares can be legally used in Wales³⁴. Snare usage in Wales is significant. For example, depending on the time of year, in excess of 50,000 fox snares may be set in Wales³⁵; emphasising the scale of this issue in Wales. Victims of snares may die of strangulation or they may weaken, stop struggling and starve to death or be killed by predators.

³² Association of Chief Police Officers (ACPO) - Written Evidence, Wildlife Crime, 23 February 2012

³³ Law Commission - Modernising wildlife law, 15 October 2013

³⁴ The use of snares in Wales is regulated under the Wildlife and Countryside Act 1981

³⁵ Written Assembly Question - WAQ66377, February 2014

RSPCA Cymru is opposed to the use of all snares which cause suffering. We believe the future Welsh Government should implement an outright ban, which could form part of any new Wildlife Act.

Photo: Joe Murphy/RSPCA Photolibrary

Snares are also indiscriminate, and any animal that moves through the noose - such as a domestic pet - is a potential victim. Inspectorate surveys show that only a third of the animals caught in snares were actually target species. Even with adherence to good practice, estimates suggest the number of non-target species caught by a snare is unlikely to drop below 40 percent³⁶.

RSPCA Cymru has witnessed Welsh Government efforts to improve practice regarding the use of snares, and associated dangers with them through the introduction of a voluntary Code of Practice. However, the only acceptable outcome is for an outright ban to be introduced in Wales.

EXOTICS AS PETS: ENCOURAGING RESPONSIBILITY

It can be exceptionally difficult to meet the specialist needs of exotic pets, such as snakes, terrapins, scorpions, frogs, parrots and tropical fish. As a result they often suffer from poor welfare and abandonment. Sadly, there is insufficient data in Wales regarding their popularity as pets and little regard for exotics within legislation. Whilst Codes of Practice exist for cats, dogs, equines and rabbits, no such guides exist for exotic animals, despite a widespread lack of knowledge concerning the complex care they require.

³⁶ Report of the Independent Working Group on Snares, Defra, August 2005

Cross-Species

Many issues impact upon a large cross-section of animals, whether they be companion, farmed or wildlife. Other topics might not seem to directly impact upon the life of animals; but - in reality - have the potential to majorly impact upon animal welfare.

SAFER SANCTUARIES: REGULATE TO ENSURE STANDARDS

Whilst riding schools, cat boarders and dog breeders are all subject to regulation, animal welfare establishments - often known as 'sanctuaries' - are not. Many of the 90 such establishments³⁷ in Wales do hugely important work to protect animals - but, as it stands, anybody can establish a sanctuary and no specific standards are in place. A group of sanctuary operators and experts think there should be standards covering the sector to help protect the large number of animals cared for in such places³⁸ - and the future Welsh Government should take this step by introducing regulations under the Animal Welfare Act (2006).

A WALES-WIDE SKY LANTERN BAN

Sky lanterns may look attractive - but there are major dangers associated with their use, including for wildlife, companion and farm animals. These include ingestion, entrapment and as a fire hazard. RSPCA Cymru is very pleased to have worked with a number of Local Authorities who have

Photo: Simon Pain/RSPCA Photolibrary

introduced voluntary, local bans on their use. The most effective step, however, to mitigate against the dangers associated with sky lantern usage is for a Wales-wide ban to be implemented by the Welsh Government.

EMBED ANIMAL WELFARE WITHIN THE PLANNING PROCESS

At present, animal welfare is not deemed as a 'material consideration' within the planning system. Where planning applications concern issues such as farm or companion animal housing, the planning system should routinely consider the animal welfare impacts of the proposed development. This change would ensure that applications would be subject to scientifically-proven consistent principles in relation to animal welfare; rather than be based on emotions and, often unproven or unstudied claims.

³⁷ Animal Welfare Network for Wales - The case for the regulation of Animal Welfare Establishments in Wales, October 2012

³⁸ Ibid

PROTECT CHARITY BUSINESS RATE RELIEF

Since 1990, charity shops in England and Wales have benefited from 80 percent rate relief. Billing authorities may also offer a further 20 percent discretionary relief. This relief facilitates the third sector's ability to deliver many key services which communities rely upon; in turn taking strain away from other public sector budgets. As such, this relief must not be curbed by the future Welsh Government.

LAW-MAKING IN WALES: BETTER SCRUTINY OF KEY PROPOSALS

We have previously highlighted the need for reform of Assembly law-making procedures to ensure better scrutiny of key proposals impacting upon animal welfare. These include allowing for secondary, or subordinate, legislative proposals to be subject to amendment, and enhancing the voice of the public and stakeholders within consultative procedures. The irregularity and unpredictability of ballots for Proposed Members Bills has also made it harder for civic society and the wider Welsh public to effect change.

DOMESTIC ABUSE: SUPPORT FOR PET FOSTERING SCHEMES

It is a tragic fact that the various forms of domestic abuse impact upon many individuals and families across Wales.

A barrier to many victims fleeing such situations is fear concerning what will happen to their pets, or an inability to find them safe shelter. The Welsh Government should increase awareness of pet fostering schemes, and include - within statutory guidance given to Local Authorities - an emphasis on the role of pets within abusive situations.

MEETING THE CHALLENGE OF PETS IN HOUSING

Many challenges are posed by the keeping of pets in sheltered, social or private accommodation. Provisions within the Housing (Wales) Act offer much scope for enhancing animal welfare standards. The development of a well-enforced Pets Policy, and training for private landlords, are issues which can reduce anti-social behaviour and facilitate happier, healthier tenants who are responsible pet owners.

Photo: Joe Murphy/RSPCA Photolibrary

LLES ANIFEILIAID YSTYRIAETHAU AR GYFER Y PUMED CYNULLIAD

www.PoliticalAnimal.org.uk/Wales

Llun y clawr: Joe Murphy/Llyfrgell Lluniau'r RSPCA

RSPCA Cymru

6, Cae Gwydd, Parc Busnes Greenmeadow Springs, Caerdydd, CF15 7AB
www.rspca.org.uk/wales www.politicalanimal.org.uk/wales

---

 facebook.com/RSPCA [@RSPCAcymru](https://twitter.com/RSPCAcymru)

Mae'r RSPCA yn helpu anifeiliaid yng Nghymru a Lloegr. Elusen gofrestredig rhif: 219099
Drwy roddion y cyhoedd yn unig y mae'r RSPCA yn bodoli

Chwefror 2015

Wedi'i argraffu ar ddefnyddiau a ailgylchwyd 100% drwy
ddefnyddio prosesau sy'n gyfeillgar i'r amgylchedd

Rhagair

STEVE CARTER, RSPCA CYMRU

Mae RSPCA Cymru yn ymfalchö yn y berthynas sydd gennym â'n holl randdeiliaid allanol, gan gynnwys cynrychiolwyr o bob rhan o'r sbectrwm gwleidyddol.

Ers ein sefydlu, rydym wedi cydweithio i wella safonau lles anifeiliaid ledled Cymru. Mae RSPCA Cymru yn parhau i fod yn ymrwyddig i weithio gyda'r holl brif bleidiau gwleidyddol yng Nghymru i ddatblygu a hyrwyddo syniadau i adeiladu ar y gwaith hwn.

Testun balchder mawr yw llawer o ddatblygiadau lles anifeiliaid yng Nghymru yn y blynnyddoedd diwethaf. Fodd bynnag, mae llawer o waith yn dal i'w wneud i sicrhau bod anifeiliaid – boed yn anifeiliaid anwes, anifeiliaid fferm neu fywyd gwylt – yn cael eu trin gyda'r gofal a'r parch y maent yn eu haeddu.

Er nad yw'r ddogfen hon yn ymdrin â phopeth o bell ffordd, ei nod serch hynny yw amlinellu rhai o'r prif faterion y dylai pleidiau gwleidyddol Cymru eu hystyried wrth iddynt baratoi i ddatgan wrth bobl Cymru beth yw eu cynlluniau ar gyfer y wlad y tu hwnt i 2016.

Wrth i ddemocratiaeth Cymru aeddfedu a dechrau ar ei phennod nesaf, y gobaith yw y bydd y ddogfen hon yn ysbrydoliaeth i gynigion uchelgeisiol gan ein pleidiau gwleidyddol yngylch pwnc sydd mor, mor bwysig i gynifer o bobl.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read "Steve Carter". The signature is fluid and cursive, with a distinct flourish at the end.

Ffeithiau Cyflym

Mae llawer o wleidyddion Cymru wedi
dweud mai lles anifeiliaid yw'r pwnc y maent
yn clywed mwyaf amdano gan etholwyr⁸

¹ Arolwg Cenedlaethol Cymru 2009/2010, Llywodraeth Cymru,
Pennod 12 – Perchnogaeth Anifeiliaid Anwes

² Daw'r ffifyrâu hyn o YouGov Plc. Cyfanswm maint y sampl oedd 1,001 o oedolion o Gymru (18+ oed). Gwnaed y
gwaith maes rhwng 4 a 8 Medi 2014. Cynhalwyd yr arolwg ar-lein. Mae'r ffifyrâu wedi cael eu pwysoli ac maent yn
gynrychioladol o holl oedolion Cymru (18+ oed)

³ Ibid

⁴ Data'r RSPCA - gweler www.PoliticalAnimal.org.uk/Wales

⁵ Cwestiwn Ysgrifenedig y Cynulliad - WAQ66377, Chwefror 2014. Amlinellodd hwn amcangyfrifon sy'n nodi bod nifer y
maglau llwynog a osodir yng Nghymru ar eu huchaf ym mis Mawrth, a hynny yn 51,641 ohonynt

⁶ Llywodraeth Cymru – Ystadegau ar gyfer Cymru, Ffeithiau a Ffigurau Ffermio, Cymru 2016

⁷ Data'r RSPCA - gweler www.PoliticalAnimal.org.uk/Wales

⁸ Er enghraift - trydar @SimonThomasAC – "This year I have had more emails about dog breeding than anything else.
Today I will be voting for WG's Regulations to improve animal welfare", Rhagfyr 9 2014

Cyflwyniad

Mae etholiad Cynulliad Cenedlaethol Cymru 2016 yn gyfle pwysig ac unigryw i bleidiau gwleidyddol yng Nghymru amlinellu eu cynigion ar gyfer gwella iechyd a lles anifeiliaid ar draws y wlad.

Yn sgil refferendwm 2011 ar ymestyn pwerau deddfu'r Cynulliad, ymgrych 2016 fydd yr ymgrych etholiadol lawn gyntaf pan fo lles anifeiliaid – ar wahân i hela ac arbrofi ar anifeiliaid – yn fater cwbl ddatganoledig.

I'r perwyl hwn, bydd y chwyddwydr ar bleidiau gwleidyddol Cymru i ddatblygu atebion arloesol a allai wella enw da Cymru am les anifeiliaid.

Mae Cymru yn wlad sy'n hoff o anifeiliaid – mae 43 y cant o'i haelwydydd yn berchen ar o leiaf un anifail⁹, ac rydym yn ymfalchio mewn hanes amaethyddol cryf. Yn nodedig, mae perchnogaeth ar anifeiliaid anwes yn uwch yng Nghymru nag yn y Deyrnas Unedig yn gyffredinol¹⁰.

Oherwydd hyn mae lles anifeiliaid yn eithriadol o uchel yn ymwybyddiaeth y cyhoedd yng Nghymru. Mae'n naturiol disgwyl y bydd llawer o bleidleiswyr yn astudio agwedd pleidiau gwleidyddol Cymru yn fanwl cyn penderfynu sut i bleidleisio.

Yn wir, gwelir yn rheolaidd mai materion sy'n ymwneud ag anifeiliaid a'u lles yw'r rhai sy'n codi amlaf ym mag post gwleidyddion Cymru. Ym mis Rhagfyr 2014, datganodd un Aelod Cynulliad yn gyhoeddus ei fod wedi derbyn mwy o negeseuon e-bost yng hylch bridio cŵn nag unrhyw fater arall yn ystod y flwyddyn honno¹¹.

Ers dyfodiad datganoli, mae Cymru wedi cyflawni camau breision o ran lles anifeiliaid. O fod y wlad gyntaf yn y Deyrnas Unedig i wahardd defnyddio coleri sy'n rhoi sioc electronig i gŵn a chathod, i gyflwyno deddfwriaeth i fynd i'r afael â gadael ceffylau a phori anghyfreithlon; i gryfhau rheoliadau yn ymwneud â bridio cŵn bach, mae llawer i ganu clodydd yn ei gylch.

Fodd bynnag, mae cryn waith eto i'w wneud i sicrhau newidiadau pellach i'r gyfraith ac i bolisiau er mwyn ceisio gwella bywydau anifeiliaid yng Nghymru. Gan fod etholiad 2016 yn prysur agosâu, gobeithir y bydd y ddogfen hon yn cynnig gweledigaeth glir o ran y camau y gall y rheiny sy'n gwneud penderfyniadau eu cymryd yn ystod y Pumed Cynulliad er mwyn ymateb i'r her hon.

I gael dogfennau briffio manwl ar y materion yn y ddogfen hon, a materion eraill sy'n ymwneud â lles anifeiliaid, ewch i PoliticalAnimal.org.uk/Wales.

⁹ Arolwg Cenedlaethol Cymru 2009/2010, Llywodraeth Cymru, Pennod 12 – Perchnogaeth Anifeiliaid Anwes

¹⁰ Cymdeithas Gweithgyrhyrchwr Bwyd Anifeiliaid Anwes – Arolwg Rhanbarthol Poblogaeth Anifeiliaid Anwes

¹¹ Trydar @SimonThomasAC - "This year I have had more emails about dog breeding than anything else

Today I will be voting for WG's Regulations to improve animal welfare", Rhagfyr 9 2014

Gofyn am Bump Peth Allweddol

RHOI DIWEDD AR LADD HEB STYNIO

Mae eithriadau i rai cymunedau yn golygu bod rhai anifeiliaid fferm yng Nghymru yn cael eu lladd heb gael eu stynio yn gyntaf. Mae barn wyddonol yn awgrymu fod lladd heb stynio yn amharu ar les anifeiliaid. Dylai'r Llywodraeth nesaf atal hyn drwy roi diwedd ar yr eithriadau presennol a thrwy hynny wella lles mewn lladd-dai.

RHEOLEIDDIO LLOCHESAU

Mae nifer fawr o anifeiliaid yng Nghymru wedi eu lleoli mewn 'llochesau', ac er bod llawer yn darparu gwasanaeth hynod o werthfawr, nid oes rheoliadau ar gyfer sefydliadau o'r fath. Gallai cynllun trwyddedu helpu i sicrhau safonau mewn llochesau ledled Cymru, gan roi amddiffyniad hanfodol i anifeiliaid a sicrwydd i'r cyhoedd.

DEDDF BYWYD GWYLLT NEWYDD

Mae angen gwaith sylweddol i adolygu, diweddu ac atgyfnerthu'r llu o ddeddfwriaethau bywyd gwylt yng Nghymru. Gallai ymrwymiad i gyflwyno Deddf Bywyd Gwylt newydd arwain at ddiogelu gwell ar anifeiliaid gwylt Cymru, gan sicrhau bod y gyfraith yn addas i'r diben a bod modd ei gorfodi.

ADOLYGU SAFONAU PRYNU'R SECTOR CYHOEDDUS

Mae'r sector cyhoeddus yn caffa llawer iawn o fwyd, a dylai osod esiampl drwy gaffael cynnrych sydd â lles uwch. Dylai Llywodraeth Cymru sicrhau bod hyn yn ofyniad yn ei chontractau, a rhoi arweiniad i Awdurdodau Lleol ynghylch manteision caffa cynnrych â lles uwch.

GORFODI EFFEITHIOL

Ledled Cymru, loteri cod post yw'r darparu gwasanaethau sy'n effeithio ar les anifeiliaid a'r gorfodi ar y gwasanaethau hynny. Mae llawer o asiantaethau yn wynebu sefyllfa ariannol fwyfwy anodd, ac mae gwasanaethau allweddol wedi cael eu torri. Dylai Llywodraeth Cymru gynnal adolygiad cynhwysfawr ar allu awdurdodau lleol ac asiantaethau eraill i orfodi deddfwriaeth sy'n effeithio ar les anifeiliaid.

Anifeiliaid Anwes

Awgryma data gan Lywodraeth Cymru fod 43 y cant o gartrefi Cymru yn berchen ar o leiaf un anifail. Yn ogystal, dengys ystadegau fod perchnogaeth ar anifeiliaid anwes yn uwch yng Nghymru nag yn y Deyrnas Unedig yn gyffredinol¹²; gyda 35 y cant o gartrefi yn berchen ar o leiaf un ci, a 21 y cant yn berchen ar o leiaf un gath¹³.

Mae Llywodraeth Cymru wedi cymryd camau breision yn y blynnyddoedd diwethaf yngylch lles anifeiliaid anwes; Cymru oedd y wlad gyntaf yn y Deyrnas Unedig i wahardd defnyddio coleri sioc electronig i gathod a chŵn, ac mae rheoliadau newydd sy'n rheoli bridio cŵn bach bellach ar waith.

Yn ogystal, mae Cod Ymarfer Llywodraeth Cymru i gathod, cŵn, ceffylau a chwningod yn feincnodau pwysig o ran gofal anifeiliaid; fe'u defnyddir yn aml fel dystiolaeth gan Arolygiaeth yr RSPCA wrth erlyn pobl dan amheuaeth o droseddau lles anifeiliaid.

Serch hynny, mae llawer o waith i'w wneud o hyd er mwyn hyrwyddo perchenogaeth gyfrifol ar anifeiliaid anwes, yn ogystal â mynd i'r afael â gormod o anifeiliaid anwes yng Nghymru ac atal creulondeb i anifeiliaid.

GORFODI

Mae nifer fach o ddeddfau lles anifeiliaid yng Nghymru yn gosod gofyniad statudol ar Awdurdodau Lleol i weithredu. Yn

gynyddol, mae safonau a lefelau gwasanaeth ar draws Cymru yn amrywio'n sylwedol, gan greu loteri cod post o ran darpariaeth. Yn aml ni ddaw unrhyw adnoddau newydd i Awdurdodau Lleol yn sgil cyfreithiau galluogi, ac mae perygl i'r cyfyngiadau ariannol ar lawer o Gynghorau danseilio lles anifeiliaid yn lleol. Dylai Llywodraeth Cymru y dyfodol adolygu capaciti, adnoddau ac arbenigedd llywodraeth leol i orfodi deddfwriaeth allweddol sy'n effeithio ar les anifeiliaid; yn ogystal ag ystyried yr angen i gynyddu cyfrifoldeb statudol a darparu cyfarwyddyd manwl pan fo angen.

BRIDIO CATHOD

Mae'r rheoliadau newydd ar fridio cŵn i'w croesawu, ond mae cryn waith eto i'w wneud i wella safonau bridio anifeiliaid anwes yng Nghymru. Mae bridio cathod yn bryder mawr; ac er bod CAWES wedi nodi 347 o fridwyr cathod yng Nghymru yn 2010/2011¹⁴, eto nid oes safonau penodol i reoli eu harferion. Dylai Llywodraeth Cymru ymchwilio i'r angen i gyflwyno rheoliadau yngylch bridio cathod, ac anifeiliaid anwes eraill lle bo angen, er mwyn sicrhau safonau i'r sector.

Llun y clawn: Joe Murphy / Lyftgarff Liniau'r RSPCA

¹² Arolwg Cenedlaethol Cymru 2009/2010, Llywodraeth Cymru, Pennod 12 – Perchnogaeth Anifeiliaid Anwes

¹³ Cymdeithas Gweithgynhyrchwr Bwyd Anifeiliaid Anwes – Arolwg Rhanbarthol Poblogaeth Anifeiliaid Anwes

¹⁴ Cynllun Gwella Lles Anifeiliaid Anwes – Prosiect Arbennig: Bridio Cathod

DIM COLERI SIOC ETO

Dylai fod yn destun balchder mawr mai Cymru, yn 2010, oedd y wlad gyntaf yn y DU, a'r unig un hyd yma, i gyflwyno gwaharddiad ar ddefnyddio coleri sy'n rhoi sioc electronig i gathod a chŵn – ac mae cadw'r gwaharddiad hwn yn hanfodol. Mae'n bryder mawr i RSPCA Cymru fod galwadau i ddileu'r gwaharddiad ar goleri electronig sydd wedi'u cysylltu â ffens derfyn anweledig¹⁵. Mae oblygiadau lles ac ymddygiad i'r systemau hyn ac nid oes dystiolaeth i awgrymu y byddai newid y ddeddf yn cynnig unrhyw fudd cyffredinol i les anifeiliaid. Gallai Llywodraeth Cymru hefyd sefydlu fforwm i'r manwerthwyr mawr er mwyn cael llai o achosion o goleri sioc yn cael eu prynu yng Nghymru oherwydd anwybodaeth am y gyfraith.

DIWEDDARU'R DDEDDFWRIAETH AR WERTHU ANIFEILIAID

Mae gan Gymru ormod o anifeiliaid anwes – ac mae deddfau sy'n ymneud â gwerthu anifeiliaid wedi dyddio ac yn anghydnaus â thueddiadau modern. Mae Deddf Anifeiliaid Anwes 1951, e.e., yn fwy na chwe degawd oed. Yn ôl amcangyfrifon yr RSPCA mae tua thraean o'r holl werthu ar anifeiliaid yn digwydd ar-lein – sy'n fan gwerthu heb ei reoleiddio. Dylai Llywodraeth Cymru y dyfodol gynnal adolygiad eang ar ddeddfwriaeth sy'n ymneud â delio, masnachu a gwerthu anifeiliaid; gan gynnwys ffocws ar reoleiddio anifeiliaid sy'n cael eu gwerthu ar-lein.

RHEOLEIDDIO RASIO MILGWN

Un trac rasio milgwn annibynnol lle cewch redeg eich ci eich hun sydd yng Nghymru¹⁶. Mae gan Loegr reolau gwahanol sy'n cynnwys presenoldeb milfeddyg mewn rasys, gofynion cwb i'r cŵn a'r angen i gadw cofnodion¹⁷. Er bod y sefyllfa hon ychwaith ymhell o fod yn ddelfrydol, eto mae'n bryder enfawr fod rasio milgwn yn parhau i ddigwydd yng Nghymru heb unrhyw un o'r amodau hyn.

Llyn y clawr: Andrew Forsyth/Llyfrgell Lluniau'r RSPCA

¹⁵ Deiseb Cyllulliad Cenedlaethol Cymru, P-04-445 – 'Achub ein cŵn a chathod yng Nghymru rhag cael eu lladd ar y ffyrdd'

¹⁶ Deallir mai Valley Greyhound Stadium yn Ystrad Mynach, Hengoed yw'r unig drac dod â ch ci eich hun i rasio ('flapping track') sy'n dal i fodoli yng Nghymru

¹⁷ Rheoliadau Lles Milgwn Rasio 2010

CYFLWYNO CYNLLUN COFRESTRU CŴN YN FLYNYDDOL

Mae cyflwyno gorfodaeth i osod microsglodyn ym mhob ci yng Nghymru yn gam cadarnhaol – mae'n rhoi modd olrhain cŵn yn ôl i'w perchnogion yn fwy effeithiol ac yn cynyddu'r siawns o ddod o hyd i'r rheiny sy'n gyfrifol am greulondeb i anifeiliaid ac arferion bridio diegwyddor. Fodd bynnag, er mwyn mynd i'r afael yn fwy llwyddiannus â phroblemau yn ymwneud â chŵn, gallai Llywodraeth Cymru fynd gam ymhellach trwy gyflwyno Cynllun Cofrestru Cŵn Blynnyddol ar gyfer Cymru. Byddai hyn yn gwella'r diwylliant perchnogaeth cŵn; yn cynyddu'r cysylltiad rhwng perchenog a'u hanifail anwes; ac yn sicrhau eu bod yn cyfrannu at gostau sy'n gysylltiedig â chŵn. Dylai unrhyw gynllun o'r fath ariannu ei hunan. Cefnogir cynllun cofrestru gan 82 y cant o'r cyhoedd yng Nghymru¹⁸, ac mae system debyg eisoes ar waith mewn 23 o wledydd yn Ewrop¹⁹.

DATRYS ARGYFWNG CEFFYLAU CYMRU

Yn 2014, cymerodd Cymru gam hynod o bwysig mewn perthynas â lles ceffylau wrth gyflwyno cyfreithiau newydd i fynd i'r afael â gadael ceffylau a phori anghyfreithlon; dyma ffordd allweddol o rwystro tramwyddwyr a chosbi perchenogaeth anghyfrifol ar geffylau. Fodd bynnag, mae heriau mawr yn parhau a

Llin y clawr: Joe Murphy/Llyffgell Luniau'r RSPCA

Chymru yn dal i wynebu argyfwng ceffylau. Dylai Llywodraeth Cymru y dyfodol ystyried gwella dealtwriaeth y cyhoedd o'r argyfwng, lleihau nifer yr achosion o glymu ceffylau a rheoleiddio stablau ceffylau er mwyn sicrhau safonau. Yn ogystal, dylai Llywodraeth Cymru geisio mynd ati i gyflwyno swyddog arweiniol i ddatblygu ymgyrch i godi ymwybyddiaeth y cyhoedd ar faterion sy'n ymwneud â cheffylau; a chefnogi cynlluniau wedi'u targedu i wella lles ceffylau mewn cymunedau difreintiedig.

CAEL FFOCWS ATALIOL AR REOLI CŴN

Parhau y mae'r siom fod Llywodraeth Cymru wedi penderfynu gollwng y Mesur Rheoli Cŵn (Cymru) o blaid Deddf Ymddygiad Gwrthgymdeithasol, Troseddu a Phlismona 2014 y Deyrnas Unedig. Mae ffocws yn y dyfodol ar ymwybyddiaeth ac addysg i berchnogion yn allweddol i sicrhau y gellir atal problemau yn ymwneud â rheoli cŵn.

¹⁸ Daw'r ffigyrâu hyn o YouGov Plc. Cyfanswm maint y sampl oedd 1,015 o oedolion o Gymru (18+ oed). Gwnaed y gwaith maes rhwng 19 a 21 Medi 2014. Cynhalwyd yr arolwg ar-lein. Mae'r ffigyrâu wedi cael eu pyswsi ac maent yn gynychioladol o holl oedolion Cymru (18+ oed)

¹⁹ Hansard, 26 Tachwedd 2014

Anifeiliaid Fferm

Caiff gwaith yr RSPCA ar les anifeiliaid fferm ei anwybyddu ar adegau wrth i faterion yn ymwneud ag anifeiliaid anwes gael sylw'r penawdau; serch hynny, mae hwn yn faes gwaith hynod bwysig i'r Gymdeithas.

Gan fod miliynau o anifeiliaid fferm i'w cael yng Nghymru, dylai camau i ddiogelu eu lles fod yn ystyriaeth allweddol i'r Llywodraeth. Ledled Cymru yn 2013, roedd 9.5 miliwn o ddefaid ac Cŵn, 8.7 miliwn o ddofednod, 1.1 miliwn o wartheg a 25,000 o foch²⁰.

LLADD ANIFEILIAID HEB EU STYNIO

Mae'r gyfraith bresennol yng Nghymru yn ei gwneud yn ofynnol i anifeiliaid gael eu stynio cyn eu lladd, ond mae eithriadau ar gyfer rhai cymunedau. Eto awgryma barn arbenigol fod lladd anifeiliaid heb stynio yn amharu ar eu lles ac yn achosi iddynt ddioddef. Mae anifeiliaid fferm sy'n cael eu lladd drwy'r dull hwn yn dioddef poen a gofid sylweddol iawn. Mae Pwyllgor Lles Anifeiliaid Fferm wedi dweud bod: "...lladd

heb stynio yn gyntaf yn annerbyniol"²¹.

Mae lladd anifeiliaid heb eu stynio wedi'i wahardd o dan gyfraith Ewrop, ond mae gan aelod-wladwriaethau y dewis i ddarparu eithriadau ar gyfer y dulliau lladd Shechita (Iddewig) a Halal (Mwslimaidd). Yng Nghymru, mae'r eithriadau hyn yn bodoli o dan Reoliadau Lles Anifeiliaid Adeg eu Lladd (Cymru) 2014. Er mwyn gwarchod pob anifail fferm fel ei gilydd ar adeg eu lladd, rhaid i Lywodraeth Cymru y dyfodol roi diwedd ar yr eithriadau hyn.

O'i wneud yn gywir, mae stynio yn achosi i'r anifail golli ymwybyddiaeth hyd nes y daw marwolaeth, ac nid yw'n gallu teimlo poen yn ystod y broses ladd. O'r miliynau o anifeiliaid fferm sy'n cael eu lladd yng Nghymru bob blwyddyn, bydd y mwyafrif helaeth ohonynt yn cael eu stynio cyn eu lladd. Dylid nodi hefyd fod tua 88 y cant o anifeiliaid sy'n cael eu lladd trwy'r dull Halal ym Mhrydain Fawr yn cael eu stynio cyn eu lladd²².

Mae RSPCA Cymru wedi gweld ymchwyydd ym marn y cyhoedd wrth gefnogi rhoi diwedd ar yr eithriadau sy'n bodoli ar hyn o bryd. Gyda chefnogaeth Cymdeithas Milfeddygon Prydain, mae gan RSPCA Cymru ddeiseb sy'n annog Llywodraeth Cymru i weithredu, ac mae'r ddeiseb hon wedi denu miloedd o lofnodion gan bobl yng Nghymru; yn wir, mae arolwg barn yn awgrymu bod 80 y cant o blaids hyn²³.

²⁰ Llywodraeth Cymru – Ystadegau ar gyfer Cymru, Ffeithiau a Ffigurau Ffermio, Cymru 2016

²¹ Adroddiad Cyngor Lles Anifeiliaid Fferm (FAWC): 'Welfare of farmed animals at slaughter or killing', 2003

²² Yr Asiantaeth Safonau Bwyd (2012) - Results of the 2011 FSA Animal Welfare survey in Great Britain

²³ Daw'r ffugrau hyn o YouGov Plc. Cyfanswm maint y sampl oedd 1,001 o oedolion o Gymru (18+ oed). Gwnaed y gwaith maes rhwng 4 a 8 Medi 2014. Cynhalwyd yr arolwg ar-lein. Mae'r ffugrau wedi cael eu pwysoli ac maent yn gynrychioladol o holl oedolion Cymru (18+ oed)

CCTV GORFODOL MEWN LLADD-DAI

Gan eu bod yn fodau byw sy'n teimlo pethau, rhaid ymdrechu i sicrhau bod y miliynau o anifeiliaid fferm a leddir yng Nghymru yn cael y diweddf mwyaf di-boen a thrugarog posibl i'w bywydau. Yn anffodus, o dro i dro, daw dystiolaeth i'r amlwg sy'n dangos bod anifeiliaid yn cael eu cam-drin mewn lladd-dai. Rydym yn cefnogi cyflwyno systemau teledu cylch cyfyng yn holl ladd-dai Cymru. Mae hwn yn fesur cost-effeithiol ac ymarferol, a byddai'n cynyddu hyder prynwyr mewn cynnyrch o Gymru. Byddai'n cynnig amddiffyniad i staff lladd-dai, yn gweithredu fel arf hyfforddi pwysig, ac, yn hollbwysig, yn helpu i sicrhau bod y safonau lles anifeiliaid priodol yn cael eu cyflawni. Mae amcangyfrifon yr ASB/FSA yn awgrymu y byddai pob system yn costio tua £2,000 i'w cyflwyno. Mae 82 y cant o'r cyhoedd yng

Nghymru yn cefnogi ei gyflwyno²⁴ yn y 23 lladd-dy sydd yng Nghymru²⁵.

SICRWYDD BWYD I GWSMERIAID

Fwy a mwy, mae prynwyr eisiau gwybodaeth fanwl ynghylch sut mae eu bwyd wedi cael ei gynhyrchu. Mae llawer o bobl yng Nghymru yn gwneud ymdrech fwriadol i drefnu eu harferion siopa er mwyn medru prynu cynhyrchion sydd â lles uwch – ac mae 74 y cant yn adnabod o leiaf un o'r pedwar cynllun labelu yng Nghymru sy'n diffinio'u hunain i fod yn darparu bwyd â lles uwch²⁶. Mae labelu gwell yn hanfodol i sicrhau bod pobl yn gallu gwneud dewis gwybodus, ac yn gallu prynu bwyd sy'n bodloni'r safonau lles y maent yn dymuno eu cael. Cred RSPCA Cymru y dylid cyflwyno labelu 'Dull Cynhyrchu' ar gyfer yr holl gynnwrch llaeth, cig a physgod; gan gynnwys nodi – gan nad oes gwaharddiad ar yr arfer – a yw anifail wedi'i ladd heb ei stynio'n gyntaf ai peidio. Rydym hefyd yn credu y dylai Cynllun Gweithredu Llywodraeth Cymru ar gyfer y Diwydiant Bwyd a Diod gynnwys mwy o ffocws ar rôl labelu, gan annog cynhyrchwyr i roi gwell gwybodaeth i brynwyr ac amlinellu

Llin y clawr: Andrew Forsyth/Llyfrgell Lluniau'r RSPCA

pwysigrwydd darparu gwybodaeth i'r cyhoedd.

CAFFAEL YN Y SECTOR CYHOEDDUS

Mae'r sector cyhoeddus yng Nghymru yn gwario tua £70m ar fwyd bob blwyddyn²⁷ ac mae caffael bwyd gan lywodraeth leol yn cyfrif am dros hanner y gwariant hwnnw²⁸. Cred bron i 9 o bob 10 person y dylai sefydliadau yn y sector cyhoeddus brynu bwydydd sy'n tarddu o anifeiliaid sydd wedi'u labelu i ddangos safonau uwch o ran lles anifeiliaid²⁹. Dylai Llywodraeth Cymru y dyfodol geisio adlewyrchu'r Cynulliad Cenedlaethol a sicrhau bod cynhyrchion sydd â lles uwch yn ofynnol yn ei gontactau. Yn ogystal, dylid rhoi canllawiau i Awdurdodau Lleol sy'n amlinellu'r manteision i staff a gwasanaethau o gaffael cynyrrch sydd â lles uwch.

CLUDO ANIFEILIAID BYW

Dylai Llywodraeth Cymru y dyfodol gyflwyno neges gref drwy roi mwy o bwyslais ar gefnogi'r farchnad 'ar y bachyn, nid ar eu traed', gan gynnwys cefnogi lladd-dai lleol a fydd yn creu marchnadoedd ychwanegol ar gyfer allforio cig o Gymru. Rhaid iddynt hefyd fod yn llais cryf o fewn y Deyrnas Unedig a'r Undeb Ewropeaidd i wthio i gael dim mwy nag wyth awr o amser teithio i bob anifail sy'n teithio i'w lladd neu eu pesgi ymhellach.

²⁷ Cynlliad Cenedlaethol Cymru – Caffael Bwyd yn Gynaliadwy yn y Sector Cyhoeddus, Hydref 2012

²⁸ Llywodraeth Cymru – gwefan Canllaw Cynllunio Caffael (Procurement Route Planner), aethpwyd iddi 14 Ionawr 2015

²⁹ Mae 87 y cant yn cefnogi hyn. Daw'r ffgyrau hyn o YouGov Plc. Cyfanswm maint y sampl oedd 1,001 o oeddolion o Gymru (18+ oed). Gwnaed y gwaith maes rhwng 4 a 8 Medi 2014. Cynhalwyd yr arolwg ar-lein. Mae'r ffgyrau wedi cael eu pwysoli ac maent yn gynrychioladol o holl oeddolion Cymru (18+ oed)

Bywyd Gwylt

Mae amryw o faterion yng Nghymru sy'n effeithio ar les anifeiliaid gwylt, gan gynnwys eu cadw fel anifeiliaid anwes, eu defnyddio i berfformio, gwrtthdar o rhwng pobl a bywyd gwylt, creulondeb i fywyd gwylt sy'n byw'n rhydd, rheoli a difa bywyd gwylt, rhywogaethau anfrodorol, achub ac adfer bywyd gwylt a masnachu bywyd gwylt. Mae'r RSPCA hefyd yn ymneud ag achosion o droseddau bywyd gwylt ledled Cymru.

Mae'n hanfodol bod lles bywyd gwylt yn flaenoriaeth bwysig i Lywodraeth Cymru yn y dyfodol. Rhaid gwneud cryn waith yng Nghymru i amddiffyn lles bywyd gwylt yn well; rhaid cael fframwaith deddfwriaethol wedi'i ddiweddu a rhaid gwella dealltwriaeth y cyhoedd yng Nghymru a mater allweddol hwn.

GWAHARDD DEFNYDDIO ANIFEILIAID GWYLLT MEWN SYRCASAU

Dengys ymchwil gwylt mewn syrcasau deithiol yn debygol o gael effaith niweidiol ar les anifeiliaid. Mae syrcas yn anaddas i anifeiliaid gwylt gan nad yw'n gallu bodloni'r amodau byw cymhleth sydd eu hangen arnynt. Mae byw mewn llefydd cyfyng, amgylchedd annaturiol, teithio'n rheolaidd a chael eu gorfodi i hyfforddi yn effeithio ar les anifeiliaid gwylt mewn syrcasau.

Gwelwyd bod y cyhoedd yng Nghymru o blaid gwaharddiad ar ddefnyddio anifeiliaid gwylt mewn syrcasau³⁰, ac mae'r rhan fwyaf

o Awdurdodau Lleol wedi'i wahardd ar dir dan eu rheolaeth.

Mae Llywodraeth Cymru wedi cydnabod y gefnogaeth gyhoeddus sydd i waharddiad

Llyn y clawr: Llyfrgell Lluniau'r RSPCA

a'r angen am weithredu priodol. Hyd yn hyn, er hynny, maent am i Lywodraeth y Deyrnas Unedig ddeddfu ar ran Cymru ar y mater hwn³¹. O ystyried cydnabyddiaeth Llywodraeth Cymru i fanteision gwaharddiad, ac yn absenoldeb gweithredu o San Steffan, rhaid i Lywodraeth Cymru y dyfodol sicrhau bod Cymru yn ymuno â'r llu o wledydd ledled y byd sydd wedi rhoi terfyn ar yr arfer o gael anifeiliaid gwylt yn perfformio mewn syrcasau.

PEIDIO CADW MWNCIOD YN ANIFEILIAID ANWES

Mae RSPCA Cymru yn gwrtthwynebu cadw primatiaid fel anifeiliaid anwes – ac mae'n credu ei bod yn hen bryd cyflwyno

³⁰ Roedd 61 y cant o'r rhai a holwyd yn cefnogi gwaharddiad ar ddefnyddio anifeiliaid gwylt / anifeiliaid nad ydynt yn ddogf i berfformio mewn syrcasau. Daw'r ffygryau hyn o YouGov Plc. Cyfanswm maint y samply oedd 1,001 o oedolion o Gymru (18+ oed). Gwnaed y gwaith mae'r rhwng 4 a 8 Medi 2014. Cynhalwyd yr arolwg ar-lein. Mae'r ffygryau wedi cael eu pwysoli ac maent yn gynrychioladol o holl oedolion Cymru (18+ oed)

³¹ Cwestiwn Ysgrifenedig y Cynulliad, WAQ64896, 19 Mehefin 2013

cyfngiad cyfreithiol llym yngylch pwy sy'n cael caniatâd i gadw a gwerthu mwnciod.

Mae primataid yn anifeiliaid deallus iawn, felly mae'n bryder nad yw eu hanghenion cymhleth yn dal i gael eu diwallu mewn cartrefi a manau cyhoeddus yng Nghymru.

I gefnogi unrhyw gyfngu ar berchnogaeth, rhaid cael Cod Ymarfer i Gymru ar gyfer yr anifeiliaid hyn, fel yr un a gyflwynwyd yn Lloegr yn 2010.

Dylai'r cod ymarfer hwnnw hyrwyddo lefel uchel o ofal, yngyd â chynllun trwyddedu neu gofrestro.

DEDDF BYWYD GWYLLT NEWYDD AR GYFER CYMRU

Mae nifer fawr o ddeddfwriaethau yng Nghymru sy'n rheoli bywyd gwylt naturiol,

ond mae llawer o'r gyfraith hon yn doredig ac wedi dyddio. Mae hyn yn creu problemau o ran gorfodi, ac yn rhwystro'r cyhoedd rhag deall eu cyfrifoldebau hwy dros fywyd gwylt Cymru.

Mae Cymdeithas Prif Swyddogion yr Heddlu a chyrrf eraill wedi sôn am y problemau gorfodi sy'n codi o'r fframwaith presennol³²; a disgrifia Comisiwn y Gyfraith y tirlun presennol fel un sydd "wedi dyddio, yn ddryslyd ac yn aml yn gwrthddweud ei gilydd."³³

Cred RSPCA Cymru y dylid diwygio'r deddfwriaethau bywyd gwylt sydd eisoes yn bodoli yn un Ddeddf Bywyd Gwylt hwylus wedi'i diweddu.

G WELL RHEOLAETHAU AR DDAL ANIFEILIAID MEWN MAGLAU

Ar hyn o bryd, mae modd defnyddio maglau dirwyn yn gyfreithiol yng Nghymru³⁴.

Mae cryn ddefnydd ar faglau yng Nghymru ac mae'n broblem fawr iawn. Er enghraift, yn dibynnu ar adeg y flwyddyn, gall mwy na 50,000 o faglau llwynog gael eu gosod yma³⁵. Mae dioddefwyr maglau yn marw o gael eu llindagu neu maent yn gwanhau, yn stopio gwingo i geisio dianc ac yn llwgu i farwolaeth neu'n cael eu lladd gan ysglyfaethwyr.

Mae RSPCA Cymru yn gwrthwynebu

³² Cymdeithas Prif Swyddogion yr Heddlu (ACPO) – Tystiolaeth Ysgrifenedig, Trosedd Bywyd Gwylt, 23 Chwefror 2012

³³ Comisiwn y Gyfraith – Moderneiddio cyfraith bywyd gwylt, 15 Hydref 2013

³⁴ Rheoleiddir y defnydd o faglau yng Nghymru o dan y Ddeddf Bywyd Gwylt a Chefn Gwlad 1981

³⁵ Cwestiwn Ysgrifenedig y Cynulliad - WAQ6637, Chwefror 2014

defnyddio unrhyw fagl sy'n achosi dioddefaint. Rydym yn credu y dylai Llywodraeth Cymru y dyfodol eu gwahardd yn llwyr, a gallai hynny fod yn rhan o unrhyw Ddeddf Bywyd Gwyllt newydd.

Mae unrhyw anifail sy'n mynd drwy fagl yn ddioddefwr posibl, gan gynnwys anifail anwes. Mae arolygon yr Arolygiaeth yn dangos mai dim ond traean yr anifeiliaid sy'n cael eu dal mewn maglau oedd y gwir rywogaeth darged. Hyd yn oed o gadw at arferion da, mae amcangyfrifon yn awgrymu nad yw nifer y rhywogaethau nad ydynt yn darged sy'n cael eu dal mewn magl yn debygol o ostwng o dan 40 y cant³⁶.

Mae RSPCA Cymru wedi bod yn dyst i ymdrechion Llywodraeth Cymru i wella arferion o ran defnyddio maglau, a'r peryglon cysylltiedig a ddaw gyda nhw, drwy gyflwyno Cod Ymarfer gwirfoddol. Fodd bynnag, yr unig ganlyniad derbynol yw cyflwyno gwaharddiad llwyr yng Nghymru.

ANIFEILIAID EGSOTIG: ANNOG CYFRIFOLDEB

Mae'n hynod anodd diwallu anghenion arbenigol anifeiliaid anwes egsotig, megis nadroedd, terapiniaid, sgorpionau, brogaod, parotiad a physgod trofannol. O ganlyniad mae eu lles yn wael ac maent yn cael eu gadael. Yn anffodus, nid oes digon o ddata yng Nghymru ynghylch eu poblogrwydd fel anifeiliaid anwes ac nid oes fawr o sylw i anifeiliaid egsotig mewn deddfwriaeth. Er bod Codau Ymarfer yn bodoli ar gyfer cathod, cŵn, ceffylau a chwningod, nid oes rhai ar gyfer anifeiliaid egsotig, er bod diffyg dealltwriaeth eang ynghylch y gofal cymhleth sydd ei angen arnynt.

Pob rhywogaeth

Mae llawer o faterion yn effeithio ar drawstoriad eang o anifeiliaid, boed yn anifeiliaid anwes, fferm neu fywyd gwylt. Efallai na fydd materion eraill fel petaent yn effeithio'n uniongyrchol ar fywyd anifeiliaid, ond – mewn gwirionedd – mae ganddynt y potensial i effeithio'n enfawr ar les anifeiliaid.

LLOCHESAU MWY DIOGEL: RHEOLEIDDIO I SICRHAU SAFONAU

Er bod ysgolion marchogaeth, preswylfeydd cathod a bridwyr cŵn oll yn ddarostyngedig i reoliadau, eto nid felly llocchesau anifeiliaid. Mae llawer o'r 90 sefydliad³⁷ o'r fath sydd yng Nghymru yn gwneud gwaith hynod o bwysig yn amddiffyn anifeiliaid – ond, fel y mae, gall unrhyw un sefydlu lloches ac nid oes unrhyw safonau penodol ar eu cyfer. Mae grŵp o arbenigwyr a gweithredwyr llocchesau yn credu y dylid cael safonau sy'n cwmpasu'r sector er mwyn helpu i warchod y nifer fawr o anifeiliaid sy'n cael gofal mewn llefydd fel hyn³⁸ – a dylai Llywodraeth Cymru y dyfodol gymryd y cam hwn drwy gyflwyno rheoliadau o dan Ddeddf Lles Anifeiliaid (2006).

GWAHARDD LLUSERNAU AWYR LEDLED CYMRU GYFAN

Efallai fod llusernau awyr yn edrych yn ddeniadol, ond mae peryglon mawr yn gysylltiedig â'u defnyddio, gan gynnwys peryglon i fywyd gwylt, anifeiliaid anwes ac anifeiliaid fferm. Mae'r rhain yn cynnwys eu llyncu, neu gael eu clymu â'u caethiwo

ynddynt, neu oherwydd y perygl o dâñ. Mae RSPCA Cymru wedi cydweithio â nifer o awdurdodau lleol sydd wedi cyflwyno gwaharddiadau gwirfoddol, lleol ar eu defnydd. Er hynny, byddai'n llawer mwy effeithiol petai'r Llywodraeth yn gwahardd llusernau awyr yn llwyr ledled Cymru gyfan.

YMGORFFORI LLES ANIFEILIAID YN Y BROSES GYNLLUNIO

Ar hyn o bryd, nid yw lles anifeiliaid yn cael ei weld yn 'ystyriaeth berthnasol' yn y system gynllunio. Pan fo ceisiadau cynllunio yn ymwnaed â materion megis ffermydd neu breswylfeydd anifeiliaid anwes, dylai'r system gynllunio fel mater o drefn ystyried effeithiau'r datblygiad arfaethedig ar les anifeiliaid. Byddai'r newid hwn yn sicrhau y byddai ceisiadau yn amodol ar egwyddorion cyson wedi'u profi'n wyddonol mewn perthynas â lles anifeiliaid; yn hytrach na bod yn seiliedig ar emosiwn a honiadau sy'n aml heb eu hastudio na'u profi.

³⁷ Rhwydwaith Lles Anifeiliaid Cymru - The case for the regulation of Animal Welfare Establishments in Wales, Hydref 2012

³⁸ Ibid

GWARCHOD RHYDDHAD

ARDRETHI I FUSNESAU ELUSENNOL

Ers 1990, mae siopau elusen yng Nghymru a Lloegr wedi elwa o ryddhad ardrethi o 80 y cant. Mae awdurdodau bilio hefyd yn gallu cynnig rhyddhad pellach o 20 y cant. Mae'r rhyddhad hwn yn helpu'r trydydd sector i gyflenwi nifer o wasanaethau pwysig y mae cymunedau yn dibynnu arnynt, gan dynnu'r pwysau oddi ar gyllidebau eraill yn y sector cyhoeddus. O'r herwydd, ni ddylai Llywodraeth y dyfodol ffrwyno'r rhyddhad hwn.

DEDDFU YNG NGHYMRU: CRAFFU GWELL AR GYNIGION ALLWEDDOL

Mae angen diwygio gweithdrefnau deddfur Cynulliad er mwyn sicrhau craffu gwell ar gynigion allweddol sy'n effeithio ar les anifeiliaid. Mae'r rhain yn cynnwys caniatáu i is-gynigion deddfwriaethol fod yn agored i'w diwygio, a chryfhau llais y cyhoedd a rhanddeiliaid yn y gweithdrefnau ymgynghorol. Mae natur afreolaidd ac anrhagweladwy arolygon barn ar gyfer Mesurau Arfaethedig Aelodau hefyd wedi ei gwneud yn anoddach i gymdeithas ddinesig a'r cyhoedd ehangach yng Nghymru sicrhau newid.

CAM-DRIN DOMESTIG: CYMORTH I GYNLLUNIAU MAETHU ANIFEILIAID ANWES

Mae'n ffaith drist fod cam-drin domestig o bob math yn effeithio ar lawer o unigolion a theuluoedd ledled Cymru. Rhwystr i lawer o

ddioddefwyr rhag ffoi o sefyllfaoedd o'r fath yw'r ofn beth fydd yn digwydd i'w hanifeiliaid anwes, neu fetu à dod o hyd i loches ddiogel iddynt. Dylai Llywodraeth Cymru gynyddu ymwybyddiaeth o gynlluniau maethu anifeiliaid anwes, a rhoi pwyslais – mewn canllawiau statudol i Awdurdodau Lleol – ar rôl anifeiliaid anwes mewn achosion o gam-drin.

ANIFEILIAID ANWES MEWN TAI

Mae llawer o heriau yn codi o gadw anifeiliaid anwes mewn llety gwarchod, llety cymdeithasol neu lety preifat. Mae darpariaethau yn Neddf Tai (Cymru) yn cynnig llawer o le i wella safonau lles anifeiliaid. Mae datblygu Polisi Anifeiliaid Anwes, wedi'i orfodi'n dda, a hyfforddiant i landlordiaid preifat, yn ystyriaethau fyddai'n gallu lleihau ymddygiad gwrthgymdeithasol a chynorthwyo i gael tenantiaid hapusach, iachach sy'n berchnogion cyfrifol ar anifeiliaid anwes.

Llin y clawr: Joe Murphy/Llyfrgell Llundain i'r RSPCA